

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

Posion kunta ei kannata esitystä lukuvuosimaksujen käyttöönotosta EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville lukiolaisille. Esitys uhkaa heikentää koulutuksen alueellista saavutettavuutta, perusopetuksen laatua ja lasten oikeuksien toteutumista sekä tyrehdyttää osaavan väestön kansalliskielillä tapahtuvan opiskeluperustaisen maahanmuuton. Taloudellisia vaikutuksia ei ole arvioitu riittävän kattavasti ja lisäksi se asettaa toisen asteen opiskelijat epätasa-arvoiseen asemaan suhteessa korkeakouluopiskelijoihin.

Pohjoisen Suomen koulutusjärjestelmän kehittäminen edellyttää pienten lukioiden turvaamista, resurssien säilyttämistä ja kansainvälisten opiskelijoiden huomioimista osana alueen elinvoimaa ja työvoimatarpeita. Valtion tulee säilyttää valtionosuudet ennallaan riippumatta opiskelijoiden tulomaasta ja varmistaa, että koulutusjärjestelmä tuottaa osaajia kaikilla koulutusasteilla. Koulutusperäinen maahanmuutto on keskeinen osa ratkaisua työvoimapulaan ja alueellisen elinvoiman turvaamiseen.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Posion kunta haluaa tuoda esiin huolensa suunnitelluista lukuvuosimaksuista EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville toisen asteen opiskelijoille. Posion lukio on pieni, mutta alueellisesti merkittävä oppilaitos, joka tarjoaa laadukasta yleissivistävää koulutusta harvaan asutulla alueella. Kansainväliset opiskelijat ovat olleet keskeisessä roolissa lukion opiskelijamäärän turvaamisessa ja kunnan elinvoiman vahvistamisessa.

1. Pienten kuntien elinvoima vaarantuu

Lukuvuosimaksujen käyttöönotto vaarantaa pienten lukioiden toimintaedellytykset. Kansainväliset opiskelijat ovat olleet tärkeä osa opiskelijamäärän turvaamista ja kunnan elinvoiman lisäämistä. Lukion säilyminen on elintärkeää myös alueen yritysten työvoimatarpeiden kannalta, sillä myös Posiolla kasvuhakuisten yritysten työvoimatarpeet ovat erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden varassa. Useat kansainvälisistä opiskelijoista työskentelevät opintojensa ohella osa-aikaisina työntekijöinä kaupan ja matkailun alalla. Elinkeinopoliittisesti kansainvälisten opiskelijoiden rooli on merkittävä pienissä Lapin kunnissa.

2. Perusopetuksen laatu heikkenee

Posiolla, kuten monissa muissakin kunnissa, lukion ja perusopetuksen aineenopettajat ovat usein samoja henkilöitä. Mikäli lukion opiskelijamäärä vähenee, myös resurssit supistuvat, mikä voi johtaa opettajien työmäärän vähenemiseen ja rekrytoinnin haasteisiin. Tämä vaikuttaa suoraan perusopetuksen laatuun ja oppilaiden mahdollisuuksiin saada monipuolista opetusta.

Esimerkiksi Posiolla kyse ei ole vain esityksessä mainituista kieliopinnoista – lukion resurssit mahdollistavat aineenopettajien rekrytoinnin mm. taito- ja taideaineisiin, joiden opettaminen etäopetuksena perusopetuksessa tuntuisi lähes mahdottomalta. Lisähaasteen syrjäisillä seuduilla tuovat etäisyydet: seuraavaksi lähin perusopetusta tarjoava oppilaitos on noin 60 kilometrin päässä.

3. Epätasapuolinen kohtelu suhteessa korkeakouluihin

Esityksessä todetaan, että korkeakouluissa suomen- ja ruotsinkielisiin tutkintoihin osallistuvat EU/ETA-alueen ulkopuoliset opiskelijat voivat tietyin ehdoin välttyä lukuvuosimaksuilta. Toisella asteella vastaavaa joustoa ei esitetä, vaan opiskelijan tai hänen perheenkokoajansa aiempi opiskeluperusteinen oleskelulupa johtaa pysyvään maksullisuuteen. Tämä asettaa toisen asteen opiskelijat epäoikeudenmukaiseen asemaan suhteessa korkeakouluopiskelijoihin.

4. Taloudellisten vaikutusten arviointia tulisi tehdä kattavammin

Pienessä lukiossa EU/ETA-valtioiden ulkopuolelta tulevat opiskelijat opiskelevat paikoilla, jotka muuten jäisivät täyttämättä: heidän opiskelunsa ei lisää lukiokoulutuksen kokonaismenoja samassa suhteessa kuin se kasvattaa opiskelijamäärää. Kokemuksemme mukaan EU/ETA-maiden ulkopuolelta tulevat opiskelijat ovat motivoituneita ja oppimiskykyisiä. Nähdäksemme he ovat juuri

niitä ulkomaalaisia osaajia, joita tulisi houkutella Suomeen jatkossakin tarjoamalla maksuton suomen- tai ruotsinkielinen toisen asteen koulutus.

Lisäksi pienen kunnan kannalta paikkakunnalla asuvat toisen asteen opiskelijat ovat mm. työvoimapulan kanssa painivien matkailuyritysten tärkeä työvoimaresurssi. Kaksoistutkinnon suorittajien rooli myös kasvaa. Ammatillinen koulutus ja ylioppilastutkinto mahdollistavat työllistymisen heti opintojen jälkeen mm. matkailualan yrityksiin, joissa on suuri kasvupotentiaali, mutta joiden kehitystä jarruttaa työvoimapula. Koulutusperäinen maahanmuutto ei ole ongelma, joka pitää yrittää ratkaista, vaan itsessään yksi ratkaisu pienenevistä ikäluokista johtuvaan työvoiman saatavuuden turvaamiseen. On huomattava, että maahanmuuttoon liittyvät lieveilmiöt keskittyvät suuriin kaupunkeihin. Pienissä kunnissa integraatio on onnistunut hyvin, josta omalta osaltaan kertoo kansainvälisten opiskelijoiden hyvä kielitaito ja opiskelumotivaatio ja se, että he jäävät Suomeen tekemään jatko-opintojaan.

Pohjoisen Suomen ohjelmaan on listattu pyrkimys edistää työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa TEM:n ja OKM:n Talent Boost -ohjelman myötä. On ristiriitaista, että samaan aikaan pyritään käytännössä lopettamaan EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden opiskelu suomalaisissa lukioissa ja ammattikouluissa. Pohjoisessa ohjelmassa on kirjattu mm. ”Etsitään uusia, vaikuttavampia keinoja kansainvälisten erityisosaajien ja opiskelijoiden, ml. tohtorikoulutetut kotoutumiseen ja työllistymiseen Pohjoisen Suomen työmarkkinoille. Yksi mahdollisuus olisi toteuttaa kansainvälisten opiskelijoiden trainee-ohjelma, jolla tuetaan alueen yrityksiä ja korkeakouluja. Ohjelmassa yritys saisi määräaikaisen edun, esim. hyvityksen sosiaaliturvamaksuista kahden vuoden ajalta, palkatessaan kansainvälisen erityisosaajan, joka on valmistunut suomalaisesta korkeakoulusta.” On käsittämätöntä, että suunnitellulla lainsäädännön muutoksella pyritään vesittämään Talent Boost -ohjelma.

Edelleen ohjelmaan on kirjattu: ”Investoinnit vaativat sekä lisää työvoimaa että uutta osaamista. Myös työikäisten koulutustasoa on kyettävä vahvistamaan. On ennakoitu, että 80 prosenttia vuoteen 2035 mennessä syntyvistä uusista työpaikoista edellyttää korkeakoulututkintoa. Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuspoliittisen selonteon (2023) tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä puolet ikäluokasta suorittaa korkeakoulututkinnon. Pohjoisen Suomen koulutusjärjestelmää ja alueella toteutettavaa koulutusta tulee kehittää tarvelähtöisesti sekä osaamis- ja koulutustarpeet huomioiden toisella asteella, korkeakouluissa ja yliopistotasolla. Alueen tarpeet tulee ottaa huomioon koulutuspolitiikassa siten, että koulutusjärjestelmä tuottaa tarvittavia osaajia kaikilla koulutusasteilla ja koulutuksella on tarvittavat resurssit sekä kyvykkyys. Tämä vaatii ennakkointia ja strategista näkemystä, mutta myös lisäresursseja rahoituksena ja oppilaspaikkoina, jotta osaajatarpeet kyetään turvaamaan. Tutkintokoulutuksen lisäksi on tarve myös lisä- ja täydennyskoulutukselle.”

Pohjoisen Suomen koulutusjärjestelmää kehitetään eritoten turvaamalla pienet lukiot. Tämä auttaa omalta osaltaan turvaamaan myös korkeakoulut. Suomalaiset opiskelijat eivät kuitenkaan enää yksin riitä, vaan tarvitaan myös kansainvälisiä opiskelijoita. Resurssien turvaaminen tarkoittaa, että valtio säilyttää valtionosuudet entisellään riippumatta kansainvälisten opiskelijoiden tulomaasta. On myös

huomattava, että kunnianhimoinen tavoite korkeakouluttaa puolet ikäluokasta on vaikea toteuttaa, koska työvoimaa tarvitaan myös ammatilliselle sektorille ja lisäksi korkeakouluopiskelu on vaativaa ja kiinnostuneita sekä opintoihin soveltuvia ei välttämättä saada yksin suomalaisista opiskelijoista.

5. Kansalliskielellä opiskelu tukee kotoutumista

Ikäluokat pienenevät, mikä ilman maahanmuuttoa johtaa siihen, että toisen asteen koulutukseen hakeutuvien ja sitä kautta korkeakouluopintoihin ja työelämään siirtyvien määrä tulee myös putoamaan. Suomen Lähilukioyhdistyksen tekemän selvityksen mukaan kaikissa muissa Euroopan maissa kansalliskielellä tapahtuva toisen asteen opiskelu on maksutonta.

Esityksessä esiintuotuja lasten edun toteutumiseen liittyviä epäkohtia on kokemuksemme mukaan ollut hyvin vähän - jos ollenkaan. Tarpeellisia tukitoimia on kehitetty mm. kotoutumisen edistämiseksi ja lasten edun toteutumiseksi: opiskelijat asuvat koulun ylläpitämässä asuntolassa, kunta on palkannut asuntolaohjaajan ja kansainvälisyys- ja kotouttamiskoordinaattorin, opiskelijat tutustuvat paikallisiin tukiperhetoiminnan kautta ja järjestöt ovat lähteneet mukaan yhteistyöhön. Posiolla on ollut kansainvälisiä opiskelijoita vuodesta 2019 saakka. Keskeytysprosentti on hyvin pieni, vain yksi on reuttanut kirjoitukset. Kaikki ylioppilaisiksi valmistuneet ovat jatkaneet opintojaan Suomessa.

Lisäämällä englanninkielistä koulutusta maassamme, emme voi varmistua siitä, että saisimme suomen- tai ruotsinkielistä työvoimaa. Englanniksi suoritetuilla tutkinnoilla lähdetään ehkä helpommin jatko-opintoihin ja työelämään ulkomaille. Olemme yhteiskuntana vastuussa siitä, että suomen- ja ruotsinkielinen koulutus säilyvät maassamme elinvoimaisina ja saavutettavina harvaanasutuillakin alueilla.

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

-

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

-

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

-

Toivanen Salla-Maarit
Posion kunta

